

УДК 725.13

В.В. Перевалова

РОЗМІЩЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ БУДІВЕЛЬ В СТРУКТУРІ МІСТ

Розміщення адміністративного комплексу нерідко є центральним в організації містобудівної ситуації. В сучасному містобудівному плануванні характерним є те, що не тільки функція впливає на ситуацію, але іде процес зворотного впливу.

Організація місцеположення адміністративно-представницького комплексу може бути вирішена чотирма способами:

1. *Розвиток існуючого центру (реконструкція та нове будівництво).*
2. *Дисперсне розміщення представницьких будівель по території міста*
3. *Винесення урядового центру на територію окремого району (другий центр).*
4. *Перенесення столиці в інше місто.*

Розглянемо кожний з варіантів вирішення можливого розташування адміністративно-представницького комплексу державного значення.

Першим варіантом – є *розвиток існуючого центру* (реконструкція та нове будівництво). Звернімося до історії. З давніх-давен головне місто держави - столиця, була не тільки адміністративним (урядовим) центром або резиденцією Правителя. Столиця держави - не просто місце роботи головних органів державного правління. Це мозок, серце та обличчя (образ) держави, матеріальне та зрине втілення державності, її змісту та ідеї. Їй завжди надавали сакральне, якщо не містичне або магичне значення. Заснування давніх столиць або боротьба за них огорталася міфами, та легендами. Традиційно сакралізувалась і резиденція Правителя. Однак, вже в давнину зміна влади або правлячої династії не раз відмічалась переносом столиці в нове місце, або переїздом правителя та його двору в інше місто чи поселення. Сам вислів "головне місто", яке походить в романських та германських мовах від "голова", як і російське "столиця" від "стіл" ("престол"), говорить про символічну значимість місцеперебування правителя та уряду, тим більше, що історично її розташування доповнюється і в кінці кінців сакралізується сумісництвом з центром релігійного поклоніння, з резиденцією першосвященника або його високого представника. Якщо подивитись на старі столиці з сучасної точки зору – їм потрібна реконструкція задля того, щоб організація модернізованої владної структури мала функціонувати вільно. Простір, забудова та постійне або тимчасово-ситуаційне оформлення всякого міста є своєрідною декорацією буднього або святкового (церемоніально-триумфального) масового дійства. В

столичному місті ця специфіка та відповідні задачі формування ускладнюють його ідеологічною змістовністю.

Центральна частина столичних міст, де найчастіше розміщувались адміністративно-представницькі центри урядового значення – є дуже складним простором для реконструювання з точки зору транспортних розв'язок, розподілення людських потоків, а також часткового привнесення нової функції або навпаки її перенесення в інше місце. Тому є два варіанти, які показали себе у дії – традиціоналізм або принципово сучасний підхід. Перший працює на нюансному вирішенні містобудівної задачі – додавання до вже існуючих ансамблів додаткових елементів у тій ж стилістиці, що і оточуюче середовище. Такій підхід гарантує коректність по відношенню до простору. Другий спосіб – ґрунтується на контрастному поєднанні оригінальних форм минулого і принципово сучасними елементами та матеріалами. Наприклад комплекс Британського музею, а точніше його унікальний купол, що поєднує нерегулярний проміжок між читальною залю бібліотеки і фасадом внутрішнього простору, автором якого – є Норман Фостер. Таким чином двір набуває нового значення, як цікавої пішохідної площадки до музею. Прикладом також може стати місто Франкфурт-на-Майні. Це місто з великою історичною спадщиною, його центральна частина – переплетіння старовинної архітектури, місце туристичного відпочинку, в той же час – є центром міської влади. Питання по ефективному співіснуванню цих двох функцій було вирішено створенням у цьому місці великої пішохідної зони, що є – контрастом до вже існуючої території.

Наступним способом вирішення місцеположення адміністративно-представницького центру – *дисперсне розміщення* по території міста. Дисперсне розташування – один з можливих варіантів вирішення проблеми розширення апарату правління. Як приклад можна навести Київ, де саме таким чином намагаються вирішити це питання. Але, на наш погляд, таке рішення викликає багато проблем, з якими потрібно буде постійно стикатися. Наприклад, якщо звернутись до протоколів зустрічей на найвищому рівні, то ми бачимо, що при під'їзді до якоїсь установи, кортеж супроводжує декілька машин, або мотоциклів, дорога при цьому повинна бути вільна. В даному випадку установа, до якої рухається кортеж, буде знаходитись в оточенні будівель, різноманітних за призначенням, від офісних до житлових, в оточенні доріг, якими постійно користуються. Їх перекриття спричиняє великі затори та ДТП, що і так не є рідкістю у великих містах. Крім того дисперсне розміщення адміністративно-представницьких установ може здійснюватись в новобудовах, але частіше для цього використовуються старі будівлі, які ремонтуються і їх намагаються переобладнати під нову функцію. Такі будівлі у Києві у більшості

своїй обирають у центральній, найбільш презентабельній частині міста, що водночас – є історичною зоною. Але переобладнані старі будівлі не завжди є досить зручними як з точки зору адміністративно-представницької функції (мережі зв'язку, електропостачання, додаткові навантаження на мережі, що до цього не прилаштовані) так і з огляду на засоби безпеки. Проблему паркінгу тут майже не можливо вирішити раціонально, постійно не вистачає місця. Отже, дисперсне розміщення можливе як тимчасовий варіант, або як крайні міри.

Ще одним варіантом розміщення адміністративно-представницьких будівель – це *винесення їх в окремий район*. Таке розміщення має ряд переваг перед двома попередніми, що ми вже оглянули. Цей варіант стосується таких міст, де можна знайти район, що знаходиться подалі від центру, але пов'язаний з ним транспортним шляхом, якщо поряд є серйозна транспортна розв'язка, магістраль, а також зручний радіус доступності до аеропорту. Це вигідно тому, що шляхи проїзду у цьому випадку перекривати не потрібно, крім того, великі магістралі часто поєднуються, або мають прямий доступ до аеропорту. Недолік полягає у тому, що деякі адміністративні будівлі все одно лишаються у центрі міста, і до них, у разі робочої необхідності, прийдеться добиратися (такі наприклад, як посольства, які найчастіше розташовуються у центральній частині міста, займаючи невеликі окремі будівлі). Але район можливо від початку спроектувати таким, що він буде зручним у будь-яких випадках. Як приклад такого району можна навести район Дефанс La Defanse, який займає округ Courbevoie, Puteaux та Nanterre, знаходиться на відстані 2,5км від центру Парижа). Він є – найважливішим приміським районом Парижу, одним з найбільших ділових центрів світу. Його забудова складається з хмарочосів, банків, державних установ, що побудовані навколо центральної вулиці. В цьому районі завдяки мережі еспланад вирішена проблема вуличних заторів. Дефанс подовжує історичну вісь, що проходить крізь Єлисейські поля у західному напрямку. Його забудова була ініційована французькою владою у 1958р., зараз він містить понад 3,5млн. м кв. офісних площ, що робить його першим у світі першим у світі із спеціально побудованих бізнес-центрів. Містобудівна історія Парижу була пов'язана зі створенням вісі міста, яка починалася від Головного тронного залу Лувра і іде на Захід, паралельно Сине, вона поєднує Велику Арку Єдності, з площею Зірки. Ідея створення історичної вісі стала основною концепцією регулярного планування Парижу, як вираз безкінечної влади французького абсолютизму. Барон Осман проклав по цій вісі Єлисейські поля і вона стала основною композиційною віссю району Дефанс.

Наступним варіантом містобудівної ситуації адміністративно-представницьких комплексів – є *винесення столиці в окреме місто*, або місто-супутник. Якщо звернутися до історії, то ми побачимо, щ о створенню нових

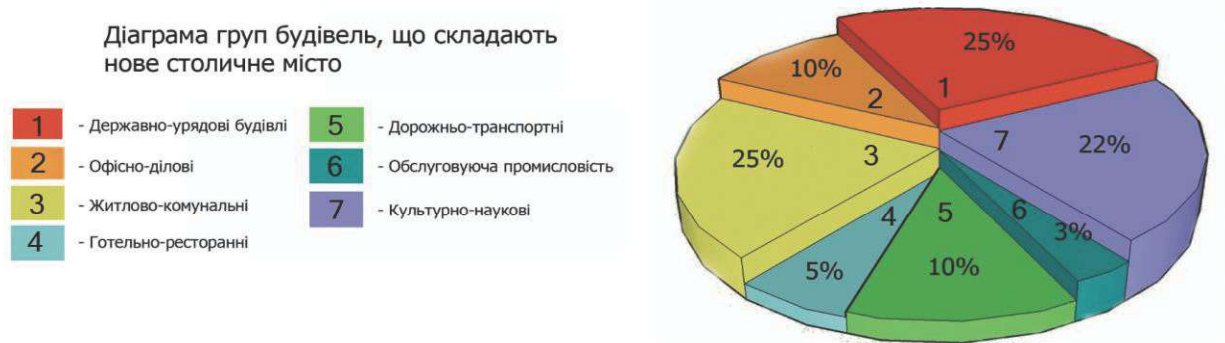
столиць передувала зміна влади. Перенос столиці завжди відмічає зміну правителя (династії) або значне оновлення форми державного устрою, причому саме це відновлення фіксується та оформлюється як релігійно-символічний акт. Будівництво нових столиць як приклад і знак оновлення в багато чому визначає містобудівництво нового часу. Це приклади саме вольового авторитарного містобудування. Напроти ж, багаточисельні важливі та змістовні приклади розвитку благоустрою та реконструкції традиційних столиць проводяться в руслі місцевої політики урбанізації. Планування нових столиць завжди будується на принципах геометризма, демонструючи ідеї порядку, конструктивної волі, перемоги над простором, стихією та хаосом. В будівництві нових столиць реалізується просвітньо-регулятивна утопія, вони створюються як "ідеальні", "раціонально" сплановані міста з правильною ортогональною сіткою вулиць (серед рідких виключень Карлсруе з правильною радіально-циркулярним плануванням, 1715) та з представницькими асамблеями площ. Дуже важливо, що створення нових столиць завжди замислюється як символічний, програмно-державний акт, а в їх розміщення, структуру, розміщення домінант і навіть реалізується продумана відповідно репрезентативна (часто викладена в вербальній формі) програма. Ця традиція залишається незмінною протягом тисячоліть.

В умовах сучасного розвитку міст з'являється додатковий фактор, що впливає на рішення перенесення столиці. Таке рішення – є виходом із ситуації, коли місто перетворюється на велику агломерацію, структура його ускладнюється і в такому випадку деякі його функції простіше перенести у інше, більш спокійне місто. Як приклад можна навести перенесення столиці США з Нью-Йорку (1789р) до Філадельфії (1791р), а потім у м. Вашингтон (1800р). План Вашингтона був складений в 1790-1793 французьким інженером П.Ш. Ланфаном за участю просвітителя і державного діяча Т.Джефферсона: прямокутна сітка вулиць (стріт) доповнюється діагональними проспектами (авеню), зокрема променями, що сходяться до будівлі конгресу — Капітолія (1793-1865, архітектори У. Торнтон, Би. Латроб, Т. Уолтер). До широкої паркової магістралі Молл, ведучій від Капітолія до р. Потомак, примикає парк з Білим домом (1792-1829, архітектори Дж. Хобан, Б. Латроб). У архітектурі урядових будівель, посольств, місій і ін., зосереджених в північно-західному районі, переважають впливи європейського класицизму. Висота будівель до Вашингтона обмежена (вони не мають бути вище за Капітолій). Вашингтон — одна із столиць світу, що найбільш озеленені (площа парків близько 2800 га). Найважливіші пам'ятки: Дж. Вашингтону (1848-1884, архітектор Р. Міллс), А. Лінкольну (1914-1922, архітектор Р. Бекон), Т.Джефферсону (1939-1941, архітектор Дж.Р. Поуп, О.Р. Еггерс, Д.П.Хиггинс). На Ю.-З. міста — річковий

порт, склади, на З.-Вашингтон і Ю.Вашингтон— міські трущоби, де живуть, головним чином, бідні верстви населення, в основному афроамериканці. У передмістях — багаті вілли і котеджі. У Арлінгтоне, на правому березі р. Потомак, — Пентагон і Національне кладовище з могилою Невідомого солдата. У останні десятиліття побудовані житлові райони у Джорджтауні і на Ю.-З., урядові і ділові будівлі (Податковий суд США, 1967, архітектор Ланді); Управління житлового і міського будівництва, 1968, архітектор М. Брейер, Х. Бекхард), театральний центр ім. Дж. Кеннеді та інш.; за межами Вашингтон в штаті Вірджинія — міжнародний аеропорт ім. Даллеса в Шантії (1958-1962, архітектор Еро Саарінен) і город-спутник Рестон (1963-1965, архітектор. Уітлі і Конклін). Промисловість, за винятком поліграфічної, незначна і обмежена галузями, безпосередньо обслуговуючими населення міста (хлібопечення, кондитерська, молочна і так далі); у передмістях розвивається радіоелектронна промисловість, зв'язана, головним чином, з науковими дослідженнями. У Вашингтоні розміщені крупні державні друкарні, морський арсенал, монетний двір. Економічно активне населення (у тис. чол., 1968, оцінка; у дужках — дані по федеральному округу) складає 1055 (670), зокрема зайнятих на державній службі 410 (355), в оптовій і роздрібній торгівлі 200 (85), сфері обслуговування 220 (128, головним чином афроамериканці), фінансах 63 (33), на транспорті і в зв'язку 58(30), в будівництві 60(20), в оброблювальній промисловості 44(21). Вашингтон (столиця США) — крупний транспортний центр, в якому сходяться 5 магістралей залізниць і десятки авіаліній; річковий порт.

У Вашингтоні знаходяться резиденції президента і конгресу, а також основні урядові установи (у 1800 переведені з Філадельфії), що направляють внутрішню і зовнішню політику США. У Вашингтоні неодноразово проходили міжнародні конференції (у їх числі Вашингтонська конференція 1921—1922). У 1960-і рр. Вашингтон став ареною крупних демонстрацій прихильників миру і молоді, а також виступів афро-американського населення в захист цивільних прав.

Отже, ми бачимо, що при формуванні нового столичного міста складається дві групи забудови — містоутворююча та обслуговуюча групи. *Містоутворююча група* — це безпосередньо державно-урядові установи. *Обслуговуюча група* — офісно-ділова, ресторанно-готельна, житлово-комунальна, культурно-наукова, дорожньо-транспортна, обслуговуюча промисловість.(Діаграма.1)

Діаграма. 1. Діаграма оптимального відношення груп будівель, що складають столичне місто.

Ми роздивились основні варіанти вирішення містобудівної організації урядових комплексів та їх адміністративно-представницьких будівель. Тепер можна скласти систему сучасних містобудівних умов, що впливають на їх розміщення.

В першу чергу, місце розташування повинно бути *крупним транспортним центром*, в якому сходяться декілька магістралей залізниць, автомагістралей, аеропортів, а також бажано, річковий порт. Або знаходиться в зручному радіусі доступності від них. Що вирішує такі питання: зручний доступ до внутрішніх міжурядових структур (посольства наприклад. Автомагістралі та шляхи); зручний доступ до адміністративно-урядового комплексу для міжнародних делегацій та робочих візитів, а також у зворотньому напрямку (найчастіше аеропорт та залізниця); можливість створення умов для різноманітних протокольних зустрічей (річковий транспорт).

По-друге, повинна бути добре *розвинена ресторанно-готельна інфраструктура*. Якщо в місті вона існує, то до готелів, що приймають гостей на найвищому рівні повинні бути зручні під'їзди. Також можливе на території адміністративно-урядового комплексу створення невеликого готелю. Якщо ресторанно-готельної інфраструктури в місті не має, або вона не відповідає міжнародним стандартам, то можливе: створення дипломатичного містечка неподалік від адміністративно-урядового комплексу; спорудження нових готельних комплексів; реконструкція старих готельних комплексів; при організації адміністративно-урядового комплексу включити такі установи до нього.

По-третє, повинні бути *контекстуальні підстави розташування* таких важливих для країни установ: історичні, семантичні, релігійно-філософські, політичні, дуже вигідне географічне положення

По-четверте, *вдале географічне положення*, що включає: наявність водних ресурсів; можливість створення великих паркових зон; продиляємість, або закритість зовні території з точки зору безпеки; відсутність шкідливих факторів (промисловість, велика вірогідність природних катастроф, тощо); більш центральне положення на мапі країни; точка сходження багатьох транспортних шляхів загально державного значення.

Не важливо при якому зі згаданих вище варіантів будуть розташовуватись адміністративно-урядові установи, приведені вище умови повинні враховуватись завжди.

Ми переглянули переваги і недоліки розташування адміністративно-представницьких центрів, виявили умови для зручного розташування. Розвиток Києву набирає величезних обертів, тому питання про адміністративно-представницький центр за його межами, або у його структурі, вже не за горами.

Література:

1. Административные здания. Серия «Архитектору-проектировщику.» Н.Е.Григовская А.Я Розен Стройиздат 1975.
2. СНіП2.09.04-87 “Административные и бытовые здания”
3. Париж. “Архитектурные ансамбли города“ Д. Аркин Изд. Всесоюзная академия архитектуры, 1937.
4. “Зодчество мира” журнал: № 1,2000; № 3, 1999; № 1,1999; № 2,1998.

Анотація

У статті розглядаються декілька варіантів розміщення адміністративно-представницьких комплексів в структурі, а також за межами міста. Також виявляються переваги та недоліки їх розміщення, які обумовлюють систему, приведену в статті, сучасних містобудівних умов, що впливають на їх розміщення.

Аннотация

В статье рассматривается несколько вариантов размещения административно-представительских зданий как в структуре, так и за пределами города. Так же здесь выявляются положительные и отрицательные стороны различных типов размещения, являющихся обуславливающими для системы современных градостроительных критериев размещения административно-представительских зданий.